

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Fél évre . . . 6 „
Negyedévre . . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 10 kor
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . . 4 „
Nyolczad oldal . . . 2 „

Báró Prónay Dezső és a Debreczeni Protestáns Lap.

Lapunk 41. száma az „Irodalom“ rovat alatt a „Debreczeni Prot. Lap“ néhány megjegyzését közli br. Prónay Dezső ünnepi beszédjére, nevezetesen az ebben kifejezett azon óhajára: vajha az unitáriusok is bevonatnának a Társaságba, ennek szervezetébe és működési körébe.

A lap írója tiszteli ugyan, de nem osztja b. Prónay Dezső egyéni véleményét s azután kifogásolja és pedig erősen és jogosan azt, hogy báró Prónay Dezső éppen oly helyet és alkalmat választott ily egyéni véleménye kijelentésére, a hol és a mikor a szerző az ő ellenkező véleményének kifejezést nem adhatott, nevezetesen ki nem jelenthette azt, hogy a Társaság fejlesztésére ily kísérletet veszedelmesnek tart. Figyelmezteti a bárót, hogy más az invisibilis ecclesia és más a Prot. Irodalmi Társaság. „Amabban igen jól megférünk úgy a római katolikusokkal, mint az unitáriusokkal együtt; emebben pedig éppen így nincs helyök az unitáriusoknak, mint a hogy nincs a római katolikusoknak.“

Minden szerkesztői megjegyzés nélkül közöltem sorokra — én is úgy gondoltam, — hogy legjobb lesz nem is reflektálni. A történeti igazság és az ág. h. ev. egyház egyetemes felügyelője iránti tisztelet mégis arra indít, hogy a következők közlésére kérjem fel az igen tisztelt Szerkesztő Urat.

Ha valamely történeti intézményt életereje és lényege szerint akarunk felismerni és fejleszteni: vissza kell menni annak keletkezésére. A keresztyén vallást a maga tisztaságában nem az egyháznak a története, hanem Jézus Krisztus élete tárja fel; s a reformáció lényegét nem a XVII. század s nem is a körülményekkel és a

multtal megalkuvó Luther, hanem a genuinus Luther tünteti fel. A „Prot. Irodalmi Társaság“ életerejét, igazi czélatát is keletkezése mutatja. Ott voltam a Társaság keletkezésénél, részt vettem az előkészítő ülésekben. Nem volt ott, a ki az unitáriusok kizárására gondolt. A „Prot. Irodalmi Társaságra“ szóló első felhívást Ferencz József, az unitáriusok szeretett püspöke báró Prónaival együtt írta alá. Arról voltunk mindannyian meggyőződve, hogy égető szükségünk van magyar protestáns tudományosságra s hogy ily tudományosság teremtésére mi protestáns felekezetek bátran egyesülhetünk. Marad mindenki hű a maga felekezetéhez; kiki a gyülekezet nyelvében, felekezete szellemében építi a gyülekezetet: de a tudomány terén egyesülnek azok, a kiket kutatásokban, theologiai kutatásaikban sem köti dogn.a, a kik szabad protestáns kutatásra végre megérették; s feltudják fogni azt, hogy ily munkásság, mely a protestáns magyarokat egyesíti nemzeti szempontból is mily nagy jelentőségű.

Akkor is Debreczenből hangzott fel az egyeséget megbontó szózat.

Báró Prónay Dezső ez alkalmából ha jól emlékezünk, ki akart lépni magából a társaságból, mivel nemes gondolkozásával nem tudta meg egyeztetni, hogy cserbe hagyja azt, a ki vele együtt szövetkezett aláírásával közös munkára. Csak is báró Vay Miklós, az a jóságos és bölcs vezérünk megnyugtató szava és azon körülmény, hogy a „Prot. Irodalmi Társaság“ sem alapszabályaiban, sem hivatalosan az unitáriusokat ki nem zárta, sőt Ferencz József püspöknek lemondó levelét még tudomásul sem vette s így a couliszák mögötti harcztot nem helyeselte — birták arra, hogy szándékától elálljon; de mind ez még sem engedte meg neki azt, hogy oly téren szerepeljen, a melyről ha nem is mint tag,

de igenis mint szereplő vezérferfiú aláíró társa leszorult. Báró Prónai Dezső, kit állása s a protestáns tudományért való lelkesedése az előharcosok soraiba szólított volna — visszavonult. a „Prot. Irodalmi Társaság“ gyűlésén nem vett részt. Már a mult évben szólították fel az intézők, hogy Pozsonyban, a lutheránusok akropolisában ő mondjon ünnepi beszédet. Válasza kitérő volt. Ez évben újra felszólították s ő az ünnepi beszéd tartására vállalkozott. Bizonyára a reakciónak a protestánsokra veszélyt hozó szele indította a mi órállónkat visszavonulásának feladására! Ily előzmények után most már mire nyilhattak meg ajkai?! Mire kötelezte őt eddigi hallgatása, s a „Prot. Irodalmi Társasághoz“ való viszonya?! Kegyeletes megemlékezésre boldogult jóságos és bölcs vezérünkről s azon kívánságának nyilvánítására, hogy a „Prot. Irodalmi Társaság“ azon alapon épüljön, fejlődjön tovább, a melyre keletkezésével helyezkedett, s melyről le emelkedett az az első, a protestáns nagy közönséghez intézett felhívás, a melyet Ferencz József püspökkel ő is aláírt. Ha báró Prónay Dezső önmagához, nemes jelleméhez hű akart maradni, úgy ezen első ünnepélyes felszólalásnak más tárgya, mint beszédének tárgya volt — nem is lehetett. Számolt ő helyzete kényességével is, a mennyiben ama kívánságát nem objectiv történeti alapra, mint magának a Társaság természetének követelményét, hanem kizárólag mint az ő lelke egyéni kívánságát fejezte ki. Joggal támaszkodhatott volna pedig ama történeti alapra; de tapintata nem engedte meg, hogy egy diszülés immunitását, vádolásra használjon fel. Sőt — úgy tudom — még ennél is tovább ment tapintata. A beszéd megtartása előtt Miskolczon hallottam egyesektől, hogy báró Prónay e beszédében éppen ezen kívánságának fog kifejezést adni. Már abból is következtethetem, hogy báró Prónay beszédjének eme tárgyát az elnökséggel közölte s bizonyára csak azon feltétel alatt tartotta ünnepi beszédét, ha e tekintetben az illetékesek részéről teljesen megnyugtató választ nyer.

Hogy a helyzet ezen történeti megvilágosítása után mikép lehet bárkinek is és pedig erős es jogos kifogása a hely és az alkalom ellen: ezt értse, a ki érti. Természetes, hogy nem vitatkozásról lehet diszülésen szólni de igen is helyén van és nagyon is alkalmoszerű egy oly egyéni kívánságnak előterjesztése, mily magának

a társaságnak keletkezésében, alapjában bir jogosultsággal és a mely a társaság erősítését protestáns szellemben czélozta. Igenis protestáns szellemben! Mert b. Prónay Dezső beszédjének szervező központját a kathexohén protestáns tan, az ecclesia invisibilisnek eszméje képezte. Ebben egyesülünk a multtal és a messze távolban időzőkkel. Ez a tan idézi az evangéliomi szellemben elhittakat új életre és ezen eszme alapján szoritunk kezét a földkerekségén élő mind azokkal, kik életükben Jézus Krisztus életét élik, kik az ő szelleme szerint Istenben boldogan megvigasztalódtak és megnyugodtak s kik az ő erejében a betegekért, a szegényekért az igazság után epedőkért élni akarnak; s kik távol attól, hogy magukat tökéleteseknek éreznék, gyarlóságuk és isteni feladatuk tudatában szerényen megálázzák magukat Isten előtt s kik tudják, hogy Istennek gazdagsága és bölcsessége sokkal nagyobb, hogy sem azt egy-egy ember, avagy egy-egy felekezet képes lenne maga számára lefoglalni, kik tudják azt, hogy mind ezen alakulások, csak is szerveit képezik ama nagy organismusnak, egy-egy melodiáját ama hatalmas polyphoniának, a melyet Isten országának a mi ecclesia invisibilisünknék eszméjében szeretünk és vallunk.

Ezen ország az, melyről nem mondhatjuk azt, hogy Jeruzsálemben, vagy Garizimban van központja, az az, a mely a külső cultust, a külső szertartást nem nézi, mely Istent szellemben és igazságban imádja, tiszteli és éli.

Ezen ország — igaz nem egy a Magyar Protestans Irodalmi Társasággal! Ily profonáló, ily protestáns ellenes tételt báró Prónay Dezső nem állított fel. De igenis a Protestáns Irodalmi Társaságnak legalább, míg protestáns akar maradni, nem lehet más végső feladata, tehát igazi célja, minthogy a tudomány és irodalom terén Istent szellemben és igazságban szolgálja. A Prot. Irod. Társaság nem isten országa, hanem az invisibilis egyháznak csak is egyik szerve akar lenni. Ezért is túlemelkedik a felekezeti szűk korlátain. Annak tagja nem lutheránus, sem nem református, hanem protestáns. Van a református, van a lutheránus egyháznak akárhány tagja, a ki a Prot. Irod. Társaságnak nem tagja. Tagja csak is az lehet, a ki egyházi életének jogi, positiv alakulásain és korlátain túl tud emelkedni, ki az invisibilis egyház erejében ennek tagjaival őszintén és melegen tud kezét szoritani, ki tudja azt, hogy

egyéni talajból, egyénileg színezett organumokból nő ki egy középponti egyetemes eszme erejében ama leghatalmasabb szellemi organismus, a melylyel szemben minden emberi erő és erőlködés, az intézmények bármily erős és harcziás körül-sánczolása és támadása hatartalan, önmagában meghasonló és végre is elhaló.

Nincs ezzel mondva, hogy a Protestáns Irodalmi Társaságnak avagy az ecclesia invisibilisnek tagja megszűnik tagja lenni az ő pozitív egyházának, sem pedig az, hogy amannak tagsági léte gyöngitené emennek tagi buzgóságát; sőt ép ennek ellenkezője igaz.

Minél inkább szereti valaki az ő családját, s minél sajátosabbnak tudja is családjában adott boldogságát: annál inkább szereti ugyanaz hazáját is; s minél inkább szereti valaki nemzetét, s minél inkább ismeri ezt a maga egyetlenségében, a nemzetek sorában azt megillető sajátosságában: annál inkább lelkesül az emberiség általános kultúr kincséért, s méltányolja a humanumban rejlő áldást.

Csak akkor lehet nemzetünk igazán boldog, ha minden egyes család a maga tiszta szentélyében a boldogságnak otthona; csak akkor élvezi az emberiség is a humanismus-áldását, ha minden egyes nemzet sajátossága tudatában és szeretetében elismeri a más nemzet sajátosságát és méltányolja annak is honszeretetét. Éppen így vagyunk felekezetiiségünkkel, egyháziasságunkkal. Minél bensőbb a mi viszonyunk egyházunkhoz, felekezetünkhöz, minél inkább vagyunk arról meggyőződve, hogy úgy mint Luther, úgy egyetlenegy reformátor sem mélyíti el a kegyelet és kedélyvilágába a keresztyén valíást; minél inkább tudjuk azt, hogy éppen ebben áll a mi felekezetünk charismája szemben Calvin hatalmas, Isten végzésében gyökerező akarat erejével és az unitáriusoknál mindeneket átölelő, sajátosan felfogni kívánó értelmességével: annál inkább szeretjük ezen mi sajátos felekezetünket, a melylyel multunkkal, szivünkkel összeforrottunk; de annál inkább méltányoljuk s el is ismerjük másrészt a többi felekezeteket is, mint a melyekben a keresztyén vallás szintén egészen sajátosan megnyilatkozott; s annál inkább ápoljuk és műveljük azon közös alapot, a keresztyén vallást, a mely nélkül felekezetünk önmagába összeomlik; annál inkább meritünk azon közös forrásból, a mely nélkül szomjan halnánk. A tagok minél sajátosabbak,

minél tökéletesebb szerves egésznek alkotják részeit: annál kevésbbé lehetnek el a mindnyájukat közösen tápláló szív nélkül. Jézus Krisztusban nyilatkozott meg legtisztábban az isteni szív. Ezen isteni szívnek egyszerű evangélioma képezi a protestáns felekezetek központi alapját, tápláló erejét. Ennek erejében sajátos szervként szolgálni az egészet: ez a protestáns feladata. A protestáns szereti ezért is felekezetét, mint a keresztyén szellem egyéniesült egyik szervét s saját életét táplálja, midőn kölcsönhatva a szintén teljesen elismert többi egyéniesült felekezeti szervekkel elmélyedhet a keresztyén vallás közös életet forrásában Jézus evangéliomában és érvényesítheti az ebben felszabadult sajátos keresztyén szellemet, a szeretetnek mindenben, a tudományban, a művészetben, az egész kultúrában gyümölcsöző szellemét. Az ellenben, a ki maga felekezete számára kizárólagosan lefoglalja az egyház nevét, s az üdvöt és csak ezen egyházához köti; ki nem látja be, hogy az az isteni szellem nem ily szűk határokhoz kötött, ki nem érti meg, hogy a kölcsönható életnek, a szeretet életének a legnagyobb ellensége az elszigetelő uniformis, a türelmetlen csálhatlanság: az ám nevezze magát reformátusnak, lutheránusnak, unitáriusnak mégis csak a hivatalos katolikus egyháznak elkoresosult tagja.

Az invisibilis egyház ezért is azon eszme, mely minket protestánsokat egyesít s teljesen igaza volt a miskolci ünnep fenkölt szónokának, midőn ezen eszme erejében a protestánsokat s így az unitáriusokat is, a mennyiben protestánsok egyesült, tömörült, lelkes munkára kívánta felszólítani.

Az unitáriusok bizonyára örömmel megértették báró Prónay Dezső egyetemes felügyelőnk szavát, hisz őket nemcsak vallásuk, hanem sajátos helyzetük is arra nevelt, hogy a felekezetiiség szűk korlátain a valíás megismerésében és megítélésében felülemelkedjenek. Angol és különösen amerikai testvéreik voltak a fővezetők és szervezők a bostoni, a chicagói világ vallás congresszusán, s ugyancsak főleg ők rendezték Londonban a felvilágosult gondolkozók congresszusát, a melyet a művelt világ összes államainak egyes képviselői meglátogattak. Mindenütt ott voltak a mi magyar unitáriusaink is. Ezen a reformátusokkal s velünk szemben igazán csak maroknyi nép a Protestáns Szemlétejával megelőzve kívánta a theológiai és philosophiai tudomány vívmányait a

„Magvető“-ben a művelt közönséggel közvetíteni s kezdettől fogva kész volt ezen organumába a legelvontabb, tudományos jellegű czikkeket is közölni, a mire Raffay Sándor kedves barátom ép a Protestáns Irodalmi Társaság ez évi gyűlésén kérve keresett még csak organumot. Nem kegyes leereszkedés számba menne, ha a Prot. Irodalmi Társaság az unitárius tagtársakat is megnyerné, — velük megerősödne a Társaság, nyerne a protestantizmus szellem ereje s magyar nemzeti jellege.

A harmincz éves haború, a rabies theologorum zajos harcziars korszaka mégis ismerte a béke és az Uniónak sovárgását. A nagy Calixtus, a Helmstadti theológusok, a mi Alstedtünk, Bisterfeldünk, a nagy Comenius, Leibnitz s Jablonszky mellett művelték a béke, a kölcsönös elismerés művét. S hogy mikép érzett e korban a magyar, kit sem az osztrák, sem a török hódoltság el nem nyomott, meg nem rontott — ezt is, hogy végű ismét báró Prónay beszédjének egyik gondolatát idézzem — az erdélyi fejedelmek alatt vallásilag, egyházilag is egészen szabadon fejlődő erdélyi magyar nép és annak fejedelme mutatja be tisztán. Duraeus — Európának béke apostola 1633-ban fordul az erdélyi református egyházhoz a két protestáns felekezet általános egyesülésének tervével. „Mi módon juthatnának a külföldi egyházak a németekkel szövetségre; mi módon mozdítható elő az evangélikusok közös védelme és terjedése; mikép létesíthető egy általános érintkezés és levelezés az evangélikusok közt; mikép orvosolhatók alaposan azon általános bajok, a melyek egyebek közt az evangélikusok schismaiból erednek?“ Ezek voltak azon nagy kérdések, a melyekre Duraeus felhívta az erdélyiek figyelmét. A zsinat Geleji Kátóna István elnöklete alatt 1634. febr. 7-én adott válaszában örömmel üdvözli az eszmét. A résztvevők nem állhatják meg, hogy meg ne csókolják azok kegyes érzületét, a kik ezt a kegyes gondolatot először karolták fel, a melyhez ők is hozzájárulnak. A tan dolgában ám folyjon az aspondon haború. A felekezeti egyezés zsinórmértéke a szent irás; az üdv alapja itt és ott egy. Mindenki látja, hogy az alapban mindnyájan egyetértünk s Krisztusban mindnyájan egyek vagyunk. S ki ezt az egységet féktelenül széjjel metszi, kétségtelenül súlyos bünt követ el.

A nagy fejedelem, Mátyás király mellett nemzeti büszkeségünk, Bethlen Gábor, ki még

népén is túl tett, midőn Crellius híres unitárius tudóst gyulafehérvári udvari iskolája számára igyekezett megnyerni.

* * *

Báró Prónay Dezső miskolci beszédét már a XVII. századnak magyar nemzeti fejedelmi udvarán lelkesen fogadták volna.

Ki protestáns közös munkára való egyesülés felhívásakor a váltanokra gondol és ezek alapján kívánja az egyesülés munkáját megakasztani: az meg nem gondolja azt, hogy éppen ezen váltanokról Jézus Krisztus és az ő apostolai mit sem tudtak s hogy ezekről nekünk is meg kell feledkeznünk különösen ma, midőn az ultramontán szellemű. felülről is biztatást nyert reakció a protestánsokat közös nemzeti missziójuk teljesítésére is oly komolyan inti.

Kolozsvárt, 1901. október 18-án.

DR. SCHNELLEB ISTVÁN.

Jelentés.

Az Evang. Egyház és Iskola f. évi számában a szerkesztő 100. kor. pályadíjat tűzött ki reformáció ünnepén tartandó szentbeszédre. A beszédet Thomay József szegedi, Koren Pál csabai, Frint Lajos aradi, Isó Vincze győri, Zábrák Dénes soproni lelkészek bíralták meg, s írásos észrevételeik alapján Frint Lajos a következő jelentést teszi:

Az „Ev. Egyház és Iskola“ pályázata egy a jelen kor egyházi viszonyait és eszméit is figyelembe vevő reformáció ünnepi beszédre nem maradt ugyan egészen meddő, a mennyiben hat szent beszéd érkezett be, de sajnos ezeknek egyike sem felel meg teljesen a feltételeknek és kívánalmaknak, egyik sem abszolút becsű s azért a bírálók többsége a pályadíj kiadatását nem javasolják.

Alábbiakban közöljük a szerkesztő által felkért öt bírálónak összesített, bírálatát.

A) Az I. számú Gal. 5. 1. jeligéjű beszéd a bírálók egybehangzó ítélete szerint kezdetleges munka, a mely sem tartalom, sem érdekfelköltés szempontjából nem üti meg a mértéket. Már maga a főtétel: „A reformáció az emberi lélek szükségszerű lényeges nyilvánulása, tünete, az emberi lélek követelménye“ — helytelen és nehézkes: a felosztás pedig a textust teljesen mellőzi. Miután nem indult ki az alapigéből II. Kor 3. 6. azt nem magyarázza, azért nem is szövegszerű, a mi pedig első kelleke a jó egyházi beszédnek.

Az egész munka száraz polémia nehézkes nyelvezettel, néhány a reformációra vonatkozó történelmi adattal. Mi épülést talál valaki a montanizmus, arianizmus, stb. felemlítésében? azt csak a szerző tudhatja. Előtte a reformáció csak bolygó tűzhöz hasonlít. Az egész beszéd nem épít, nem buzdít, nem bír hatni és meggyőzni, hanem száraz okoskodásával hidegen hagy.

B) A második beszéd jellegéje, Gal. 5. 1. alapigéje: Neh. 4. 1—7 Textus nélküli elmélkedés, közönséges felolvasás. A főtétel: „Az Isten ígéje” csak cégér, a melyről az abban rejlő hatalmas fegyverekre következtethetünk, de azokat nem találjuk meg sehol sem. Felosztása: hit, szeretet, áldozatkészség, helytelen. mert a szeretet magában foglalja az áldozatkészséget. E helyett jobb lett volna azt a három részt venni: élő hit, munkás szeretet és rendületlen bizalom. A hitről csak nagy általánosságban szól a nélkül, hogy kifejtene, miként lesz az az egyháznak, biztos fennállásának alapja. Ugy szólván majdnem ugyanazon szavakkal ismétli a miket a bevezetésben a börtönökről, rabláncokról és maglyákról említett. A szerző azt hiszi, csak azzal bizonyítjuk egyházunk iránti hűségünket, ha fiainkat visszatartjuk a „reversalis” adástól, mást ő nem említ. A beszéd hangja sem megfelelő, mert kifejezései, a melyekkel a róm. kath. egyházat apostrofálja túlerősek és nagy türelmetlenségről tesznek tanúbizonyságot. Ettől pedig még reformáció-ünnepi beszédben is tartózkodnunk kell.

C) A 3 ik számú beszéd jellegéje: Ezsaiás 43. 11. alapigéje: Neh. 4 17. E beszéd alapigéjéből van merítve a főtétel: „Munkára fel” és az alapigéken nyugszik a felosztás: 1. Istenbe vetett bizalommal. 2. Eber örködéssel. 3. Jól felfegyverkezve és végül 4. Lankadatlan kitartással. Az első részben előadja a mi egyházunk viszontagságos sorsát, az üldözések gyászos korszakát és a meggyőződést szilárdítja meg, hogy a ki az istenben bizik, meg nem csalatkozik. A 2-ik részben az éber örködést festi, de az bizonyára teljesebb és hatásosabb lett volna, ha meg is mondja nemcsak miért, hanem azt is, hogy miként kell őrt állani, ha ez örködést nemcsak a lelkészekre, hanem az egyház nem lelkész tisztviselőire, sőt az egyetemes papság elvénél fogva minden hívőre nézve kötelezőnek mondja ki. A 3 ik részben felsorolja a fegyvereket, a melyek szerint egyházunk nem a test és a vér ellen harcol, hanem a hatalmasságok ellen tusakodik; elmondja, mely fegyverekkel, mely ellenséget győzhetünk le, de nem szól arról, mily viszonyok között és hogyan használják azokat. Említést tesz arról, hogy az ellen „erősza-
kot” is használ de hol? mikor? mikép? erről hallgat. Szól az ígéről mint hatalmas fegyverről, de hogy mennyiben az, azt nem érteti meg

velünk. Allit és nem bizonyít, pedig a nélkül felesleges az állítás. A 4-ik részben a „Lankadatlan kitartást” szinte csak említi. de ki nem meríti. Buzdit a kitartásra s figyelmeztet, hogy ha munkánk egyszerre nem sikerül is, el ne csüggedjünk, mert az eredmény sokszor több emberöltő munkának gyümölcse.

E beszéd szép, gördülékeny nyelvezetű, hangzatos es lelkes, de a mélyre nem bocsátkozik, mind azonáltal nem űti meg teljesen a mértéket

D) A 4-ik számú beszéd jellegéje: „Legnagyobb a szeretet,” alapigéje: Máté 5. 6. főtétele és felosztása egy: Elmélkedjünk a reformáció 1. jogáról, 2. diadaláról. Sajnos azonban, hogy sem a jogot, sem a diadalt nem fejti ki; a textust néha-néha a beszédbe is idézi ha kell, ha nem, de a beszéd nem azon épül fel. A szavak és mondatok tömkelegéből előbb ki kell hámozni a lényegét, a mire bizony a hallgatónak sem kedve, sem ideje nincs. De meg nem nagyon épít a szerző, ha, mint az 1 ső részben folyton protestál a római egyház visszaélései ellen, vagy, ha mint a 2 ik részben a „reversalis” adástól a „felekezetenküliségtől,” nazarenizmustól óva int. A reformáció jogáról és diadaláról kevés van a beszédben; bizonyításait meg lehet számlálni nagy könnyűséggel; vonatkoztatás a prot. egyház diadalára kultúrban, haladásban anyagi jólétben, szellemi haladásban, az alkotmányos életben, a jótékony intézetek megteremtése és fenntartásában, erről nem szól semmit.

Ha nyelvezete hangulatteljes, néhol szónoki is, azért eléggé szaggatott, homályos, sőt néhol meg nem engedhetőleg naiv, mint pl. a midőn azt mondja: „protestálunk a római szent atya ellen.” Ha használható is e beszéd, de nem mondható abszolút becsünek.

E) Az 5-dik számú jelige nélküli beszéd alapigéje II Kor. 4. 2. E beszédéről a bírálók véleménye eltérő. Három bíráló nem tartja jutalomra méltónak, még pedig azért, mert „sem a bevezetés nem készít elő a váratlanul hangzó főtételre: „Miért halhatatlan a reformáció műve” sem az alapigékből nem folyik közvetlenül, de sőt az egyes részek maguk lesznek főtételek a kidolgozásban. „Az ügyesen kiválasztott és hatásosnak ígérkező gazdag kincsesbányáját az Isten ígéjének nem aknázza ki, nem magyarázza meg és a mostani viszonyokra nem alkalmazza. A második részben ki kellett volna emelni a lelki ismeret szabadságának egyetemes vonatkozását. „Csupa dagály, sallang, czifraság, — mag, gondolat és tartalom nélkül” „Nagy mondásai” között van akár hány, ha nem is új, de legalább jó hasonlat. Szóvirágoktól túltengő lelkesítő beszéd, mely határozottan elvilágiasodott irányt képvisel az egyházi beszéd irodalmában. A szent

írástól nem idéz, nem csakhogy benne nincs a bibliában, de még csak mellette sincs.“ A másik két bíráló érdemesnek tartja a jutalomra, mert „Írálya szép, a beszéd elejétől magas szárnyalású, a tárgynak feldolgozása eredeti.“ „E beszéd egy teljes, kerekded, szép és eredeti beszéd; tiszta magasan szárnyaló eszmékkel, az evangélizáció és a lelkiismereti szabadság bátor védelmezője, fenkölt stílus, gördülékeny nyelvezet.“

Míthogy azonban a bírálók többsége nem tartja e beszédet abszolút becsűnek, a pályadíj nem adható ki.

F) A 6 ik számú jelige nélküli beszéd szövege: I. Mozes 1. 3. és főtétele: „Ünnepünk a világozságnak ünnepe.“ mert meghozta nekünk 1. „Az evangéliom világozságát, hogy az vezérünk, 2. a hitnek világozságát, hogy az megtartó erőnk legyen.“ E beszéd az egyedüli a 6 közül, a melyről elmondható, hogy biblikus és a lutheri hitvalláshoz ragaszkodik, de tárgyalása nem elég világos, száraz és minden melegség nélküli. Kivált egy kitételét kell helyteleníteni: „Az evangélizáció, mely ma is magok a keresztyén, sőt a protestánsok részéről a legmostohább elbánásban részesül,“ mert annyira még sem szabad magunk magunkat leszólnunk. S mert e beszédben nincs semmi alkalmazás, semmi emelkedettség, semmi lelkesedés, semmi melegség és így sikerre nem számíthat, jutalomra nem is alkalmas.

A szerkesztőnek nemes intenciója tehát hajótörést szenvedett, áldozatkészsége nem hozta meg a kívánt és óhajta várt gyümölcsöt. Valóban sajnálatos, hogy a hivatottak sorából nem jelentkezett egy sem, a ki jeles munkájával megajándékozta volna egyházunkat és megörvendeztette volna a lelkes szerkesztőt.

Adja Isten, hogy támadjanak közöttünk igazi Pál-ok, hogy hathatós építő, erősítő és buzdító beszédekkel lelkesítsük hiveinket a reformáció ünnepe: „Tartsd meg a mid vagy, hogy senki el ne vegye a te koronádat.“

Jegyzőkönyv

a dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerület lelkeszi együletének Győrött, 1901. augusztus 30-án tartott üléséről.

1. „Ha Krisztus maga oltalma“ kezdetű egyházi ének buzgó elzengedése és Bognár Endre szívből fakadó alkalmi imája után elnöklő püspök melegen üdvözli a közel- és távolból egybesereglett lelkésztársakat és vendégeket, s az ülést megnyitja.

Rá mutat ama fontos elvre, mely szerint egyházi téren nem elég csupán adminisztrálnunk, hanem a hitéletet is figyelembe kell vennünk. Szent feladatunkhoz tartozik, az anyaszentegyház úterén tartva kezünket, gondosan megfigyelni, vajjon az

evangéliomban rejlő örök igazság megnyilatkozik-e hiveink életében is? Megvan-e az áldozatkész lelkesedés? s eme nagy hatalom, a hit emelkedőben, vagy hanyatlóban van-e?

Ha körültekintünk s elfogulatlanul ítélünk, bizony sötét pontok tűnnek szemeinkbe. Nem tagadhatjuk, hogy sok tekintetben hátramaradtunk s az ellentábor lázas terjeszkedési tevékenységével szemben a verseny aggodalmát keltve nehezül reánk. Egyetlen mentségünk, melyre folyton hivatkozunk, a szegénység. Az a régi tűz, a hitnek szent lángja, mintha megfogyatkozott, mintha kihűlt volna; mintha az evangélikus templom régi vonzerejét elvesztette volna! Nem tagadhatjuk, hogy a világi elem számos tagja ünnepeles alkalmakkor gyakrabban jár más felekezet templomába, mint a magunk egyszerű istentiszteleteire; nem tagadhatjuk, hogy a hitközöny ijesztő mérvben terjed a hivek seregében s egyházunk életgyökerén ott rágódik a materialismus, az anyagias érzület veszedelmes férgé és a vallás szent ügyét igen sokan alárendelik anyagi érdekeiknek. Vajjon mi lehet e szomorú jelenségnek oka? A korszellem nem, mert lám, a másik felekezet hiveiben bámulatra ragad bennünket az egyházuk iránt való hű ragaszkodás, melyet azok mindenütt és mindenkor bátran kifejezésre juttatnak.

De igenis oka a protestáns nővilág vallásos, evangéliomi szellemű, egyházas nevelésének elhanyagolása. Egyházunk erre a multban vajmi kevés gondot fordított. Róm. kath. zárda, idegen vallású nevelőnő, avagy állami intézet teljesítette nálunk eddig a nőnevelést, nem csuda tehát, ha serdülő leányaink fogékony szívét éppen nem evangéliomi egyházas érzület, hanem inkább egyházunk iránti idegenkedés, vagy a legjobb esetben teljes közönyösség hatotta át Innét származik a baj.

A no ugyanis a maga mély vallásosságának, avagy hitközönyének bélyegét rá nyomja az egész család életére. Szentegyházukért lelkesülő derék, vallásos férfiakat csakis a vallásos nő nevel; csakis az olthatja férjének, gyermekeinek, sőt egész háznépének keblébe az egyházhoz való odaadó hű ragaszkodást.

A mit tehát eddig elmulasztottunk, azt pótolnunk, a mit elvesztettünk, azt minden erőnkkel visszahódítanunk kell.

Igyekezünk kell evangéliomi vallásos női közönséget nevelni, hogy ennek utána palotában és kunyhóban egyiránt lángoljon az ev. hitbuzgóság. Egyházunk serdülő tagjait szétéphetlen kötelességgel magunkhoz kell fűznünk s minden egyes lelket a mi lelkeink főpásztorához, a Krisztushoz kell vezetnünk. Ébreszszünk hitet, hozzuk mozgásba ezen mi Bethesdánknek csudaerejű, gyógyító hullámain. Ez a lelkesek magasztos és szent kötelessége. Viseljünk gondot a nyájról, melyben az

Úr minket vigyázókká tett. Az ajkunkról elhangzó ige és tetteink, egész életünk egyezzenek meg egymással. Legyünk a Krisztusnak hű vitézei, minden terhet szívesen viselő és a külső kényelemről lemondani kész apostolai. Ne legyünk folyton az anyagi gondok jajgató rabjai, a szent czél, melynek szolgálatába szegődtünk, emeljen fel a föld porából eszményibb világba! Akkor ama — egyházunk láthatárán mutatkozó setét pontok helyén egy szebb, dicsőbb jövőnek hajnalfénye fog felragyogni

A kegyelemnek Istene áraszsza ki reánk az ő erősítő Szentlelkét, hogy egymás hitén épülve jó sikerrel vihessük tovább a szent ügyet, hogy utódaink a diadalra vivő utat jól elkészítve találják s reánk, mint a kik kötelességüket híven megtették, áldást mondjanak!

Az értekezlet elnöklő püspöknek ezen lelkes, tanulságos és közhelyesléssel kísért szavait nagy figyelemmel hallgatja meg és azokért hálás köszönetet mond.

3. Z á b r á k Dénes ker. lelkészegyleti főjegyző felolvassa az egyházmegyei lelkészi értekezlet működéséről, az általuk tárgyalt fontosabb kérdésekről és ide felterjesztett indítványokról szóló évi jelentését, melynek alapján — első sorban is napirendre kerültek a püspök által az esperességi lelkészi értekezlet elé adott „kérdő pontok,” melyekre vonatkozólag a következő megállapodások történtek.

a) „Mit hozott a keresztyén vallás drága adománykép: I. az egyénnek; II. a családnak; III a társadalomnak?”

E nagy fontosságú és mély értelmű themát — valamint a többi, alább következő kérdéseket is — az esperesek egyes referenseknek osztották ki, a kik is arról terjedelmes munkálatokban számolnak be. Ezen értekezéseknek tartalmát rövid jegyzőkönyvi pontban összefoglalni lehetetlen. Előadó véleménye szerint e kérdés három részre osztva, vallásos estélyeken tartandó felolvasások tárgyául volna ajánlandó, hogy az által a hívek egyházunkhoz, szent vallásunkhoz való ragaszkodásra serkentessenek.

A felelet e kérdésre három szóban kifejezve a következő: A keresztyén vallás az egyént Isten fiává avatta, a családi életet megszentelte és a társadalmat az evangéliumi szeretet által egy nagy családdá egyesítette.

Különben: az értekezlet megbizta Madár Mátyás tagtársunkat, hogy az eme théma felett készítsen népszerű és épületes értekezést, mely Stettner Gyula esperes bírálatával együtt a jövő évi kerületi lelkészértekezleten fog felolvasatni és kinyomatvá, hiveink között valláserkölcsi olvasmányként terjesztetni.

Egyben kimondja az értekezlet, hogy egyéb, szabadon választandó praktikus, vagy tudományos

tárgy feletti értekezést is szívesen fogad. A felolvasásra ajánlkozó tagok karácsony ünnepéig jelentkezzenek elnöklő püspöknel; ha addig senki sem ajánlkoznék, a püspök fog — bölcs belátása szerint egyeseket értekezés készítésére felszólítani.

b) „Kiket és mire kötelez az Új szövetségben I. Péter 2., 5., 9. kimondott egyetemes papság elve?”

Az előbbihez hasonló jellegű ezen kérdés is, melyet vallásos felolvasásaink alkalmával nagy haszonnal értékesíthetnénk, reámutatván azon szent kötelességekre, melyek Isten országának építése érdekében minden egyes evangéliumi keresztyén embert egyiránt terhelnek.

(Folyt. köv.)

137-ik Zsoltár.

1. Bábel vizeinél, ott ültünk és sirtunk
Siont emlegetve;
2. Néma hárfáinkat felakasztottuk a
Szomorú fűzekre,
3. Mert ott dalt kívántak fogságba vivőink,
Zsarnokink (?) vigságot —
„Sionnak dalait — szóltak gúnyolódva —
Nékünk daloljátok!”
4. Hogyan dalolhatnók Jahvének dalait
Idegen hazában?!
5. Száradjon el jobbom, hogy ha elfelejtlek
Jeruzsálem téged,
6. Tapadjon a nyelvem inyemhez, ha többé
Nem emlegetnélek,
Ha Jeruzsálemet nem tekintném szívem
Legfőbb örömének.
7. Fizesd meg, ó Jahve az Edomfiaknak
Sionnak romlását,
Kik örvendve szóltak: Le vele! le vele!
Le az alapjáig!
8. Fosztogató Bábel! boldog, a ki majdan
Visszaadja néktek
Azt a gonoszságot, a mit ti a multban
Mivelünk tevéték, —
9. A ki kölykeidet fogja s neki vágja
A szikla hegyének.

Fordította: HORNYÁNSZKY ALADÁR.

BELFÖLD.

A pusztaszentlászlói ág. h. ev. gyülekezet (kemenesaljai egyházmegye) Szabó Lajos

dabronyi segédlelkészt szótöbbséggel rendes lelkészé választotta.

A felsőlövői ág. h. ev. főgimnázium f. hó 10-én tartott nagybizottsági ülésén Hensch Bélát, Balázs Lajost és Séra Istvánt választotta meg a megüresedett három szakra tanárokul.

Harangszentelés. Lélekemelő ünnepe volt október hó 13-án a bagyani ev. egyháznak. Az egyház eme napon, mint a templomszentelés háromszázharminczkettedik évfordulóján szenteltette fel új harangjait. A régi harangokat, a melyek egyike 1620-ból, másika 1820-ból való, az idők viszontagságai és elemi csapások annyira megviselték, hogy új harangok beszerzése vált szükségessé. A két régi harangot az egyház 400 koronáért adta át Seltenhofer soproni harangöntőnek s a többi szükséges 700 koronát a hivek áldozatkészsége hordotta össze az egyház oltárára. Az ünnepélyes aktusnál jelen voltak az egyház érdemdús és áldozatkész felügyelője dr. Sztanckay Aba Gyula, továbbá Fuchs János bagonyai, Bernáth Sándor, derzsényei, Hajdu Lajos báthi h. és Szluka János helybeli lelkészek, Fabián Wendel báthi és Sztraka Károly bacsófalvi tanítók. A csengő hangú harangok hívó szózata mellett vonult be a lelkészi kar a zsúfolásig megtelt kis templomba. Jelen volt a gyülekezet apraja-nagyja, s a vidékről is sokan jöttek a lélekemelő ünnepre. Az istentisztelet kezdő énekét Bernát Sándor inténálta. A második ének után oltár elé lépett Fuchs János felszentelő lelkész, a ki 96. zsoltár 2, 3, 8, 9 verse alapján tartotta meg felszentelő beszédjét, feltüntetve a harangok célját, mely szerint: 1. Az úr házába hívnek. 2. Imára buzdítanak. 3. Éltünk végére figyelmeztetnek. Majd a felszentelő beszéd és ima után a többi jelenlevő lelkészek az oltár körül gyülekeztek össze s letérdepelve elénekelték a Confirma Deus hoc opus felszentelő éneket. Az ünnepi szent beszédet Hajdu Lajos tartotta: Lukács 19, 1—10 verse alapján fejtegetve azon kérdést: mikor támad üdvösség valamely házban. Felelet ha: 1. Krisztust őszintén keresik. 2. Örömmel fogadják. 3. Megtérésüket cselekedeteikkel bebizonyítják. Majd a helybeli lelkész fellépve a szószerkekre, rövid szavakkal ecsetelte a harangok történetét, valamint felolvasta a bőkezű adakozók névsorát, buzdítva másokat az áldozatkészségre. A lélekemelő ünnepély Fuchs János lelkész Ároni áldásával végződött. A bagyani hivek önfeláldozó áldozatkészsége bizonyítja, hogy a hivekben az egyház iránti szeretet nem halt ki. Vajha sok ily példát találunk egyes szükségét látó egyházakban. Vajha követnék sokan a nagy Apostol intését „a jótéteményben pedig ne restüljünk meg.“ H. L.

A methodismus szept. első heteiben tartotta Londonban az anglikán egyházhoz hasonlóan 10 évenként ismétlődő egyet. nagygyűlését. Az elsőt 1881-ben ugyancsak Londonban, a másikat Washingtonban tartotta s nagygyűlését „világkonferentiának“ is szokta nevezni. Statisztikájából kiemeljük a következőket: a methodismusnak van 32,588,706 lelke, köztük 48,334 lelkész, 104,786 laikus szónok, 89,087 egyházközség s 7,659,285 „members.“ Ezenfelül van 81,228 vasárnapi iskolája, 861,392 tanítója és hivatalnok, 7,077,079 tanulója s 24,899,42 ú. n. követője. A lelkészek között van 14,154 rendes és 30,504 helyi benschülött szónoka, sőt a benschülöttek között van 1,432,860 tagja s 5,179,495 ú. n. követője. A nagygyűlés előadásai a methodismus hódító és terítő útjairól tesznek bizonyosságot. A methodismus geniusza — úgy halljuk — az evangelizáció és a misszió és itt többen Wesley és Pál apostol között vontak párhuzamot. „Az egyház és a ház szentsége“ képezte az előadások további tárgyát. A lelkek megmentése az egyéneken, a társadalomban, az egyházakban és az államokban volt ott a főgondolat. A nagygyűlés igen gyéren volt látogatva.

A német ev. lelkészek Nagybritaniában szept. 23—27. napjain Glasgow városában tartották 22-ik évi értekezletüket. A következő angol városok német lelkészei voltak képviselve: Bradford, Cardiff, Edinburg, Glasgow, Hull, Liverpool, London, Manchester, Middlesbrough, Newcastle és Sunderland. Az egyetlen tudományos előadást Grüneisen liverpooli lelkész tartotta: „Az újszövetségi hagyományok dogmatikai becse Krisztus feltámadását“ illetőleg, a melyben különösen az újszövetségi iratok christológiai és eschatológiai mozzaratait domborította ki az előadó. A másik nagyobb kérdés gyakorlati természetű volt és Langenau edinburgi lelkész előadásában a német gyülekezetek szorosabb tömörülésének szükségességét érintette. Az előadás az egyes egyházközségek adataiból volt összeállítva, s erős nemzeti és socialis motivumoktól volt áthatva. Az oszt-rák ev. reformmozgalom is érdekelte az értekezlet lelkes tagjait.

A szászországi missziói értekezlet szept. első napjaiban tartotta Dresdában ez évi rendes közgyűlését. Hölscher lipcei tanár s Luthardt „Allg. Ev. Luth. K. Ztg.“ cz. lapja jelenlegi szerkesztőjének bibliamagyarázata után Fschackert göttingai theol. tanár s ismert nevű egyháztörténetirő „az egyházi misszió szükségességéről“ tartott előadást Alapos fejtegetéseit következő tanulságos tételekbe foglalta össze: 1. A keresztyénség, mint a megváltás vallása lényegileg véve missziói vallás s missziói tevékenységének

tárgya a keresztyénség, mint a hívők közössége. 2. Miután a keresztyén közösség történeti fejlődéséhez híven több szervezett egyházfelekezethek alakjában jelen meg, ezek mindegyikének hozzá kell járulniok a missziói feladatok teljesítéséhez. Missziói tevékenységük tárgya az egész nemkeresztyén világ, mely egyházi missziói munkásságukból magára az egyházra is gazdag áldás hárul. 3. Németországban az összes tartományegyházaknak s azok összes tagjainak, egyházközösségeinek, papi hivatalainak, egyházkormányzatainak, zsinatainak és theol. fakultásainak meg kell oldaniok missziói feladatukat. 4. A szabad társulatok és egyesületek vagy az egyházilag szervezett organumok missziói munkájának technikai kérdése mellékes kérdés. Elméletileg az egyházilag szervezett misszió a helyes, a hol azonban áldásos missziói egyesületek vagy társulatok végzik sikerrel az egyház missziói teendőit, ott azokat híven támogatni s a misszió-ügy további fejlődését és alakulását a jövőre bizni kötelességünk. 5. Tisztán subjektivistikus egyházi jelleg nélküli missziói vállalatok relative véve egészségeseknek nem tarthatók, a miért is az evangelizáció mozgalma részéről komoly veszély fenyegeti az egyházi missziót (sic!) 6. Az egyesülési vagy társulási mozgalmak számára maga az egyház elég tágtért nyújt, s csak a lelkesí hivatal körüli csoportosulásuk esetén gyakorolhatnak áldásos befolyást az egyházközség tagjaira. 7. Nincsen tehát ok arra nézve, hogy a szabad missziói egyesületek vagy társulatok felmondják az egyházi misszióknak a szolgálatot. Az értekezlet az előadás értelmében a subjektivistikus árnyalatok mellőzésével az egyházilag szervezett misszió mellett foglalt állást. — Az évi jelentést Otto főgimn. tanár terjesztette elő. Ebből megtudjuk, hogy a szász missziói értekezletnek 1452 tagja van. Az értekezlet évi bevétel volt 140,000 márka, mely összegből 5000 márka a zsidó misszióra, 29,000 márka (1900-ban: 33,000) az epiphánia kollektából, s 6000 márka hagyományokból folyt be. Az előző évek bevételével szemben 26,000 márka apadásáról szólott a kimerítő jelentés. Ez értekezlet buzgósága így is tanulságul szolgálhat nekünk!

A hannoverai ev. egyesület mult hó 10. és 11-ik napján tartotta Hameln városában Uhlhorn apát és ismert nevű belmissziói író elnöklete alatt ez évi közgyűlését. Fiesel kátdorfi felkész a munkások kolóniájának tevékenységéről, nem különben az isenwaldi iszákosok gyógyintézetéről tett jelentést. Az elsőben 250 kolonista van elfoglalva, utóbbit 35 taggal a középső s a felsőbb rendből november elején fogják megnyitni. Az évi jelentésből kitűnik, hogy a szeretet munkásság minden téren emelkedőben van. Azt olvasom továbbá, hogy organuma, a hannoverai „Vasárnapi lap“ 41,500, a „Friedensbote“ mint

melléklet 6700 s a vasárnapi szent beszédek 13000 példányban jelennek meg. A Luthertársaság és a Koszorú kiadványainak volna szükségük ilyen olvasó közönségre! Az egyesület bevétel volt 58,455, kiadása 52,274 márka, míg a költségvetés szerint a jövő évi bevétel 50,000 s a kiadás 49,000 márkára van präliminálva. Az ünnepi ajándék (2000 márka) Hanseln városának mértékletességi célok előmozdítására engedtetett át. A gyűlés 2 ik napján Petri zellerfeldi superintendens „az egyházközségi eletről és a belmisszióról“ tartott igen tartalmas és tanulságos előadást. A közgyűlés igen élénk látogatottságnak és meleg érdeklődésnek örvendett. Mikor bontjuk ki már mi is a belmisszió zászlóját?!

Az „Ev. ang. Bund“ hassziai főegylete október 1. és 2-ik napján tartotta Wörrstadtban ez évi rendes közgyűlését. Az évi jelentés szerint 4900 márka bevétel volt, a mely legnagyobb részben a judenburgi (stájer) egyházközség lelkesének javadalmazására fordított. Altalában az egylet a jövőben is az osztrák év. reformmozgalom erősítésére óhajtja fordítani erejét és figyelmét. Különben a Bund a német nemzeti szellem s ezzel kapcsolatban a reformáció örökségének erősítésére törekszik az egyházi, társadalmi és állami élet egész vonalán. A főegylet elnöke Grill különösen is hangsúlyozta megnyitójában ezt a gondolatot. A jelentés szerint van az egyletnek Hassziában 33 főkegylete s 5632 tagja. Az egyletek és tagok gyűjtött mult évi összege 3992 márka. A nagy német „Ev. Bund“-nak méltó tagja a hassziai főegylet, mely a papás támadásokkal szemben ugyancsak erélyesen és következetesen védi az ev. érdekeket és erősíti a prot. öntudatot, egyúttal azonban az egyházas érdekeket is munkálja az itt-ott a protestantismus körében észlelhető közönyösséggel szemben.

Franciaországban a kongregációk száma szeptember hó végén volt 1663, ebből 152 férfi és 1511 női kongregáció. E létszámból 910 autorizált 753 nem. Utóbbiaknak van 4292 intézetük. A nem autorizáltak közé a jezsuiták is tartoznak, a kik felmondták a legújabb francia törvénynek engedelmisségüket, bezárták kolostoraik kapuit és rokon érzelmű családoknál és helyeken húzódtak meg. Így a neweigi kolostor bezárt kapui felett az a felírás olvasható: „A közönségnek tilos a bejárás.“ Az autorizált kongregációk közé tartoznak a dominikánusok, a kapuczinusok, a ferenczrendiek, az oratóriumatyái, a trappisták, a redemptoristák és a prämonstratensek. Többen a nem autorizált kongregációk közül Num gróf elnöklete alatt heves ellentállásra készülnek és az államot pörrel fenyegetik. Franciaországnak tehát meggyűlik a baja a kongregációkkal. Ezzel szemben a protestantizmus állandóan emelkedőben van. Így a párisi Luth. belmisszió ugyancsak serényen

működik a hívek összetartásában és gondozásában s különösen a gyermekek vallásos oktatására fordítja figyelmét. Ott is a modern gyári élet nagy ártalmára van az ev. vallásoktatásnak. A vasárnapi munkaszünet s a vasárnap megszentelésének gondolata is kezd tért hódítani, s annak ügyét a kereskedelmi kormány is támogatja. S végül az alkoholizmus veszedelme elleni küzdelem is kezd terjedni Franciaországban. Főleg a „kék kereszt“ egylete vette kezébe az ügyet, mely katonai és postai körökben is hódít. A Lyon melletti Ettienben szept. 19—22. napjain tartott kongresszuson számosan Svájcából is voltak képviselve, a hol a 24 évvel azelőtt Rochat buzgólkodására keletkezett ligának ma 28.000 tagja van.

A rendkívül népes kongresszuson dr. Legrain, ki az alkoholizmus elleni küzdelem terén máris előkelő nevet vívott ki magának, hatalmas előadást tartott „a tuberkulózisról és az alkoholizmusról,“ s kimutatta, hogy a tuberkulózisnak évenként 150,000, az alkoholizmusnak ellenben 500,000 ember esik áldozatul Franciaországban. További előadást tartott Morin a bomaka therapeutikában való használatáról, egy misszionárius az alkoholizmusról a gyarmatokban és West phal montaubani tanár „az abstinenciáról a bibliában.“ A kongresszus imával kezdődött és prédikációval végződött. A „kék kereszt“ ligájának Franciaországban van 850 fiókegylete és 2883 tagja. Így hatja át az evangéliom sava és irgalma az orvosi köröket is s szolgálja a jótékonyság ügyét az emberiségben.

Hannoverában okt. 1-én egy új egyházi lap keletkezett. A „Kirchl. Gegenwart“ első számából közöljük a lap megindításának indokolásául a következő tanulságos tételeket: 1) Az újabb theológia munkássága sok becses eredménnyel járt. Hálás köszönettel kell kijelentünk, hogy a bibliáról és a keresztyén hitről s különösen a keresztyénség történeti fejlődéséről szóló megtisztult felfogásunkat e theológiának köszönhetjük, úgy, hogy annak csak egy ellensége van, s ez a tradiczionálizmus. 2. Az összes theol. pártárvialatok megegyeznek abban, hogy a jelenkori államegyházi szervezet a vallásos életnek szolgáló egyházra s annak jövőndő fejlesztésére nézve komoly veszedelmet rejt magában. Ez állami egyházi jelleg lehető felismerése és elodázása egyik legfontosabb jövőndő feladatunk Németországban. 3. Egyházközsegeinket ki kell emelnünk jelenlegi passzivitásukból s az ev. egyházközség eszméjét kell kiépitenünk az egyházi élet egész vonalán. Ma túlságosan „papi egyház“ (Pastorkirche) vagyunk. 4. Mai egyházi életünknek hiányzik korunk összetételével való szerves összefüggés, s izolált állásában kevés befolyása van a modern életre. Egyházunk e végzetes izolált állásával szakítanunk kell mi-

előbb, vagyis modernebbnek kell neki lennie. 5. Ezzel a vallásos élet nem fog elvilágiasodni, mert jellemző sajátságait ép úgy megóvhatja modern, mint régebbi formákban. Utolsó célunk a vallásos élet bensősége és mélysége, az evangéliom közvetlensége és életteljessége. Az egyházi élet legrosszabb ellensége a vallás elvilágiasodása, mely napjainkban erősen fenyeget és komoly megfigyelést és védelmet igényel. Bizonyára megfigyelésre méltó tételek! A ker. vallásosság e szociális oldalát a német prot. sajtóban kiválóan a „Christl. Welt“ és barátainak lelkes köre szolgálja. Azért népszerűsíti a tudományos theológia kutatásainak eredményeit a maga „füzeteiben.“ Erdeklődéssel várjuk és kísérik a hannoverai „Kirchl. Gegenwart“ további megjelenését!

A „Kulturkampf“ réme kísérti az osna brückeri pápas nagygyűlés kijelentése óta a német és osztrák kath. köröket. Ennek az „új kultúr harcznak ellensúlyozásául“ agítál a német pápas sajtó egy „apologetikai társulat“ létesítéseért. A „Germánia“, a németek e „Magyar Allama“ és „Alkotmánya“ is agítál ez ügyben, a mit azzal is indokol, hogy az apologetikai érdekeket nem elégíti ki sem a „kath. népegylet“ a maga szociális tendenciáival sem az „Albertus Magnus egylet,“ mely a tanuló ifjúságot segíyezi, sem pedig a kath. sajtó általában, mely „a tények apologetikájára“ képtelen. Hogy mi legyen ez új társulat programja, ma még nem iseuretes. Ugy látszik a pápas polemikus érdekeknek állandó nyilvántartó agentúrája akar lenne, vagy is háborút és nem békét akar a német és osztrák ker. egyházfelekezetek között. Talán ezzel az aggressiv viselkedéssel függ össze az a körülmény, hogy a münsteri kath. theol. fakultás „Theol. Revue“ cz. alatt egy új theol. folyóiratot akar megindítani, s a „Histor. polit. Blätter“ jelen szerkesztője Jörg tanár aggkorára való tekintettel a szerkesztőségtől vissza lépett.

Éperjes.

Dr. Szlávik Mátyás.

TUDNIVALÓK.

M. kir. közigazgatási bírósági döntvények és elvi jelentőségű határozatok. Az 1890. évi 1. t. czikk 25 ik §-a szerint csak azon néptanítók mentesek a saját személyükre az utadó alól, kiknek a fizetése 300 forintot meg nem halad; panaszlónak az utadómentességhez jogos igénye nincs, mert maga állítja, miként két igavonó állattal bir; már pedig a fentebb idézett 1890. évi 1. tcz. 20. § 4. bekezdésének e) pontja szerint a 300 forintot meg nem haladó fizetéssel bíró tanítók és családjaik

csakis saját személyüket illetőleg, tehát a tanítói fizetés után kivetett állami adó alapján kivetendő kézi közmunka leszolgáltatás, vagy válságának fizetése alól vannak felmentve; de, miután az igás napszámot nem személyük, hanem igavonó állataik után kötelesek leszolgáltatni, vagy megváltani, az igavonó állattal bíró tanító, fizetési összegére tekintet nélkül, az igás minimumot fizetni köteles. (2730/900 k. sz.)

Pályázat.

A debreczeni ág. h. ev. egyház segédlelkész-hitoktatót

keres. Javadalma: évi 800 korona havi részletekben és ellátás, de lakás nélkül. Az állás f. é. november hó elején foglalandó el. — Uly pályázó, a ki hajlandó magánórákat adni, ez idő szerint tetemes mellékjövedelemre tehet szert. — Jelentkezéseket elfogad f. é. okt. 31-ig alulirott főesperes.

Debreczen, 1901. okt. 15.

90. 2—2

Materny Lajos
főesperes-lelkész.

Pályázat.

A pesti ág. hitv. evang. magyar egyház pályázatot hirdet újabban rendszeresített

második segédlelkészi

állására. — Ez állás javadalma: egy szobából álló lakás és 2000 korona évi fizetés, a melyet a gyülekezet pénztára egyenlő havi részletekben utólag szolgáltat ki. — A választást próbaszónoklatok előzik meg. Az e célból meghívandó pályázók utiköltését az egyház viseli. — A pályázatok f. évi november 15-ig alulirott lelkészi hivatalnál nyújtandók be.

Budapest, 1901. október 28.

Dr. Wágner Géza Horváth Sándor

felügyelő

2—1

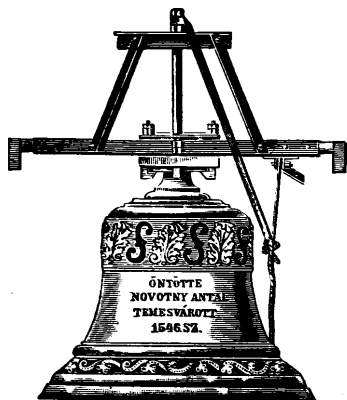
lelkész.

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharanglábgyár

← Temesvár—Gyár város. →

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú

szabadalmazott átlukasztott HARANGJAIT,

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hanguak, mint a régi modorúak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 408 kgros régi modorú haranggal. Ajánl továbbá forgatható vertvas-

harangokat, régi harangok ilyenekkel való újraszerezését és vertvas-haranglábakat. 300 kgr. aluli harangok raktáron vannak.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak.

10 52—25

Az 1896. orsz. kiállításon Budapesten milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

MAGYAR KIR. ÁLLAMVASUTAK TÉLI MENETRENDJE.

Indulás Budapest ny. pályaudvarról.

D é l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o v á
6 35	sz. v.	Czepléd, Szolnok
6 45	"	Esztergom
7 05	v. v.	Lajosmizse
7 30	gy. v.	Zsolna, Berlin
8 00	"	Bécs
8 15	"	Temesvár, Orsova
8 30	sz. v.	Temesvár
9 25	"	Bécs, Berlin

D é l u t á n

12 05	sz. v.	Czepléd, szolnok
12 50	"	Dorog
1 45	gy. v.	Bécs, Páris
2 05	sz. v.	Pilis Csaba
2 20	"	Ersekújvár
2 30	gy. v.	Bukarest, Vercziorova
2 40	sz. v.	Esztergom
2 45	"	Czepléd
2 55	"	Lajosmizse
4 30	"	Szeged
5 15	gy. v.	Bécs
6 15	"	Zsolna, Berlin
6 20	sz. v.	Párkány-Nána
6 40	"	Esztergom
6 50	"	Vercziorova, Bukarest
7 25	v. v.	Lajosmizse
10 00	"	Bécs
10 10	gy. v.	Szeged, Vercziorova
10 20	sz. v.	K.-K. Félégyháza
10 40	"	Zsolna, Berlin
11 20	kel. e. v.	Belgrád, Konstantináp.
11 30	k. o. e. v.	Bukar, Konstantináp.

Erkezés Budapest ny. pályaudvarra.

D é l e l ő t t		
12 50	k. o. e. v.	Konstantináp. Bukar.
6 15	sz. v.	Szolnok, Czepléd
6 25	"	Berlin, Zsolna
7 15	"	Bukarest, Vercziorova
7 25	"	Dorog
7 45	"	Bécs
7 50	v. v.	Lajosmizse
8 15	sz. v.	Párkány-Nána
8 25	"	K.-K. Félégyháza
8 35	"	Esztergom
9 40	gy. v.	Berlin, Zsolna
10 55	sz. v.	Szeged
11 05	"	Ersekújvár

D é l u t á n

1 25	gy. v.	Bukarest, Vercziorova
1 50	"	Páris, Bécs
3 15	sz. v.	Lajosmizse
4 15	"	Szolnok, Czepléd
4 35	"	Esztergom
5 55	"	Bécs, Berlin
7 00	gy. v.	Bécs
7 10	sz. v.	Temesvár
7 40	gy. v.	Orsova, Temesvár
9 00	"	Bécs
9 25	"	Berlin, Zsolna
9 50	sz. v.	Esztergom
9 58	"	Szolnok, Czepléd
11 10	v. v.	Lajosmizse
11 20	k. e. v.	Konstantináp. Belgrád

Indulás Budapest k. pályaudvarról.

D é l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o v á
6 20	v. v.	Trieszt, N. Kanizsa
6 50	gy. v.	Gy.-Fehérvár, N.-Szeb. Kolozsv. M.-Sziget
6 50	sz. v.	Bécs, Grác
7 10	gy. v.	Kassa, Munkács
7 15	"	Zágráb, Fiume, Róma
7 30	"	Ruttka, Berlin
7 30	"	Fehring, Grác
7 35	sz. v.	Gödöllő
7 40	"	Belgrád, Bród
7 50	"	Kassa, Csorba
8 00	"	Zágráb, Fiume, Pécs
8 10	"	Arad, Brassó
8 30	"	Kolozsvár, Brassó
8 50	gy. v.	Bécs, Grác
8 50	sz. v.	Munkács, M.-Sziget
9 15	"	M.-Sziget, Stanisla
9 35	"	Ruttka, Berlin

D é l u t á n

12 00	tszsz.	Kis-Kőrös
12 25	sz. v.	Picske
12 35	"	Hatvan
1 30	"	Gödöllő
2 00	gy. v.	Kolozsvár, Arad
2 15	"	Bécs, Páris, London
2 20	sz. v.	Szolnok
2 25	"	Bicske
2 35	gy. v.	Kassa, Lemberg
2 40	"	Belgrád, Konstantináp
2 40	sz. v.	Hatvan
3 00	gy. v.	Zágráb, Fiume, Róma
3 20	v. v.	A.-Szabolcs, Paks
3 35	sz. v.	Szabadka
3 45	gy. v.	Ruttka, Berlin
4 30	sz. v.	Győr
5 20	"	Ruttka, Berlin
5 45	"	Kolozsvár, Brassó
6 25	"	Hatvan
7 05	"	M.-Sziget, Stanisla
7 20	"	Bicske
7 35	"	N.-Kanizsa, Trieszt
8 00	"	Kassa, Csorba
8 30	"	Zágráb, Fiume, Eszék
8 55	"	Miskolcz, Lemb. Kassa
9 15	gy. v.	Kolozsvár, Bukarest
9 20	sz. v.	Pécs, Bród
9 50	"	Fehring, Grác
10 00	"	Arad, Brassó
10 20	"	Belgr., Eszék, Bród
10 45	"	Bécs, Sopron
11 10	v. v.	Ruttka, Miskolcz

Erkezés Budapest k. pályaudvarra.

D é l e l ő t t		
idő	a vonat neve	h o n n a n
5 00	tszsz.	Arad
5 20	v. v.	Berlin, Ruttka
5 45	sz. v.	M.-sziget
6 10	"	Brassó, Arad
6 15	tszsz.	Bicske, Sárbogárd
6 35	sz. v.	Lemb. Kassa Miskolcz
6 40	"	Bécs, Sopron
7 05	"	Belgrád, Bród
7 10	"	Brassó, Kolozsvár
7 25	"	Grác, Fehring
7 30	"	Hatvan
7 50	gy. v.	Bukarest, Erassó
7 55	v. v.	Paks, A.-Szabolcs
8 15	sz. v.	Kassa, Csorba
8 20	"	Fiume, Zágráb, Eszék
8 40	gy. v.	Róma, Fiume
8 45	sz. v.	Hatvan
8 15	"	Szolnok
8 20	"	Győr
10 05	"	Szabadka
10 05	"	Ruttka
10 20	"	Nagy-Kanizsa, Trieszt

D é l u t á n

12 25	sz. v.	Gödöllő
12 50	gy. v.	Berlin, Ruttka
1 05	"	Konstantinápoly Belgr
1 25	"	Gyékényes, Pécs
1 30	"	Lemberg, Kassa
1 50	"	London, Páris, Bécs
1 50	"	Kolozsvár, Arad
3 10	sz. v.	Hatvan
4 25	"	Bicske
5 35	"	Gödöllő
6 05	"	Győr
6 20	"	Brassó, Kolozsvár
6 40	"	Belgrád, Eszék
7 00	"	Berlin, Ruttka, Szer.
7 15	gy. v.	Bécs, Grác
7 20	sz. v.	Brassó, Arad
8 00	"	Fiume, Zágráb, Pécs
8 10	"	Stanisla, M.-Sziget
8 30	"	Munkács, M.-Sziget
8 35	gy. v.	Róma, Fiume, Zágráb
8 45	tszsz.	Kis-Kőrös
8 50	sz. v.	Kassa, Csorba
9 15	"	Bécs, Grác
9 20	gy. v.	Berlin, Ruttka
9 40	"	N.-Szebén, Gy.-Fehérv
9 45	"	Kolozsvár, M.-Sziget
10 00	"	Grác, Fehring
	"	Munkács, Kassa

Érvényes 1901. október hó elsejétől. 3-1

Oroszházán, nyomtatott Veres Lajos gyorsajtóján.